

I. В. Гловюк

докторка юридичних наук, професорка,
Заслужена юристка України,
професорка кафедри кримінального процесу та криміналістики
Одеського державного університету внутрішніх справ
ORCID: orcid.org/0000-0002-5685-3702

ЗУПИНЕННЯ СУДОВОГО ПРОВАДЖЕННЯ ЧЕРЕЗ ПРОХОДЖЕННЯ ВІЙСЬКОВОЇ СЛУЖБИ ЗА ПРИЗОВОМ ПІД ЧАС МОБІЛІЗАЦІЇ: СУДОВЕ ТЛУМАЧЕННЯ

Стаття присвячена розгляду проблемних питань тлумачення та застосування положень КПК України щодо зупинення судового провадження у разі проходження військової служби.

Наголошено на наявності різних підходів у судовій практиці щодо: 1) імперативності чи диспозитивності рішення про зупинення судового провадження; 2) правильності встановлення підстави зупинення; 3) оцінки додаткових факторів для прийняття / неприйняття рішення про зупинення судового провадження. Виділено підхід, де підстава ст. 335 КПК України сприймається як обов'язкова без оцінки можливості обвинуваченого брати участь у засіданні, та підхід, де оцінюється можливість обвинуваченого брати участь у судовому провадженні. Ці підходи проілюстровані судовою практикою.

Розглянуто питання юридичної техніки положень та тлумачення п. 20-10 Розділу XI КПК України. Наголошено, що цей пункт запровадив нові норми щодо: кваліфікації кримінального правопорушення; прийняття на військову службу за контрактом; дискреційність повноваження суду; додаткові умови зупинення (неможливість участі такої особи у судовому провадженні, у тому числі у режимі дистанційного судового провадження (відеоконференції), у зв'язку із безпосередньою участю такої особи у заходах, необхідних для забезпечення оборони України).

Зроблено висновок, що різна практика судового тлумачення ст. 335 КПК України не враховує імперативним характер цієї норми, динамічне тлумачення якої не зумовлене зміною суспільних відносин, для яких ця норма приймалася. Адже норма спрямована на реагування судами на реальне виконання конституційного обов'язку щодо захисту Вітчизни, незалежності та територіальної цілісності України. Забезпечення належної правової процедури у випадку підозр у недобросовісному використанні механізму зупинення судового провадження потребує змін до ст. 335 КПК України. Це непрямо підтвердив і сам законодавець доповненнями пунктом 20-10 Розділу XI КПК України, що з позицій юридичної техніки видається дещо спірним з тих позицій, що ст. 335 КПК України не змінилася.

Ключові слова: *судове провадження, зупинення судового провадження, суд, тлумачення норм кримінального процесуального права, воєнний стан, судова практика, відеоконференція, публічне обвинувачення, захист.*

Постановка проблеми. Істотне оновлення кримінального процесуального законодавства після початку широкомасштабного вторгнення торкнулося не лише особливого порядку кримінального провадження щодо провадження в умовах воєнного стану, а й усталених норм КПК України. Зокрема, йдеться про ст. 335 КПК України, що регламентує зупинення судового провадження, яка була оновлена Законом

України № 2201-IX від 14.04.2022. Чинна редакція ст. 335 КПК України передбачає: у разі якщо обвинувачений був призваний для проходження військової служби за призовом під час мобілізації, на особливий період, суд зупиняє судове провадження стосовно такого обвинуваченого до його звільнення з військової служби. Виконання конституційного обов'язку щодо захисту Вітчизни, незалежності та територіальної ціліс-

ності України є безпрецедентно важливим для країни у мовах більш ніж 10 річного супротиву агресії держави-терористки російської федерації та в умовах широкомасштабного вторгнення.

Утім, з відкритих джерела відомо, що ця норма у суспільстві тлумачиться і як засіб уникнути правосуддя [1; 2]. Реагуючи на це, законодавець Законом України № 4496-IX від 17.06.2025 «Про внесення змін до Кодексу України про адміністративні правопорушення, Кримінального кодексу України, Кримінального процесуального кодексу України та інших законодавчих актів України щодо підвищення відповідальності за корупційні або пов'язані з корупцією правопорушення» доповнив Розділ XI КПК України новим пунктом 20-10 щодо дискреції зупинення судового провадження стосовно обвинуваченого у вчиненні тяжкого та/або особливо тяжкого корупційного кримінального правопорушення, який призваний для проходження військової служби за призовом під час мобілізації, на особливий період або прийнятий на військову службу за контрактом.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Судова практика тлумачення ст. 335 КПК України не є однаковою, про що свідчать ухвали судів та наявні емпіричні та доктринальні дослідження цього питання. Ці формулювання неодноразово обговорювалися у правничій спільноті не лише науковцями, а й суддями, адвокатами та прокурорами: Н. Вакуленко [3], А. Воєводою [4], О. Вознюк [5], Т. Гавриленко [6], М. Глотовим [7], К. Дорошенком, О. Зайцевим [8], А. Іванцем [9], А. Підгородинською [10], С. Рафальонт [11], Ю. Сидорчук [12], А. Ткач [13], М. Чалим [4], Л. Широбоковою [10] та ін. [2; 14]. У доктрині та на практиці зберігають різні підходи тлумачення ст. 335 КПК України, а п. 20-10 Розділу XI КПК України спеціальним дослідженням не піддавався, що зумовлює потребу наукового дослідження питань тлумачення та застосування цих норм.

Отже, **метою статті** є виокремлення та оцінка наявних підходів судової практики щодо тлумачення ст. 335 КПК України; формулювання доктринальних пропозицій щодо тлумачення ст. 335 КПК України та п. п. 20-10 Розділу XI КПК України й перспектив їх змін та доповнень.

Виклад основного матеріалу. Підходи щодо тлумачення ст. 335 КПК України. Дослідження ухвал судів за ст. 335 КПК України дозволяє виділити різні підходи у судовій практиці щодо: 1) імперативності чи диспозитивності рішення про зупинення судового провадження;

2) правильності встановлення підстави зупинення; 3) оцінки додаткових факторів для прийняття / неприйняття рішення про зупинення судового провадження.

1. Підхід, де підстава ст. 335 КПК України сприймається як обов'язкова без оцінки можливості обвинуваченого брати участь у засіданні.

У межах цього підходу (хоча у провадженні йшлося не про зупинення через мобілізацію) Верховним Судом було викладено позицію: ч. 1 ст. 335 КПК України передбачає три підстави для зупинення судового провадження: 1) ухилення від явки до суду, 2) психічна чи інша тяжка тривала хвороба, 3) проходження військової служби за призовом під час мобілізації, на особливий період. При цьому лише застосування другої підстави, яка є умовною, пов'язане з неможливістю участі у судовому провадженні. Дві інші підстави для суду першої інстанції є безумовними та безальтернативними (крім здійснення спеціального судового провадження) [15].

АП ВАКС зазначила, що: «Зупинення судового провадження згідно зі ст. 355 КПК України, на переконання колеги суддів, пов'язане з необхідністю виконання громадянами України обов'язку захисту Вітчизни, у тому числі обвинуваченими, що перешкоджає, ускладнює або виключає можливість участі такої особи у розгляді кримінальної справи. Обмеження можливостей участі особи у розгляді кримінальної справи не залежить від підстав несення військової служби (за призовом чи контрактом). В обох цих випадках саме держава залучає особу до несення військової служби. Перебування обвинуваченого на військовій службі під час воєнного стану в країні перешкоджає судовому процесу та може бути підставою для зупинення судового провадження. ... Отже, з наведеного висновується, що підставою для зупинення судового провадження, згідно з положеннями ч. 1 ст. 335 КПК України є факт призову обвинуваченого для проходження військової служби за призовом під час мобілізації, на особливий період, та ця норма закріплює обов'язок, а не право суду зупинити судові провадження. Вказаний висновок узгоджується зі сталою практикою Апеляційної палати Вищого антикорупційного суду.» [16]

Цікаво, що була розбіжна окрема думка, у якій викладено інші підходи до тлумачення ст. 335 КПК України: «кожного разу, коли розглядається клопотання про зупинення судового провадження, суд, на моє переконання, зокрема, повинен пересвідчитися чи не є заяв-

лення відповідного клопотання зловживанням процесуальними правами з боку обвинуваченого та/або його захисників, спрямованим на уникнення притягнення обвинуваченого до кримінальної відповідальності» [17].

У доктрині ж є позиція, що, запроваджуючи призов обвинуваченого на військову службу за мобілізацією, як підставу для зупинення судового провадження, законодавець наперед визначив пріоритет захисту держави, її суверенітету, територіальної цілісності над тривалістю судового провадження. Тому для її застосування суд не має вдаватися до розсуду, на відміну від двох інших підстав, закріплених у ч. 1 ст. 335 КПК України, особливо у період воєнного стану [11, с. 232]. Нормативна безумовність цієї підстави визнається і в інших дослідженнях [5, с. 42], хоча і з іншими висновками на практиці.

Буквальне тлумачення ст. 335 КПК України в силу формулювання «суд зупиняє» та відсутності інших умов свідчить про імперативне формулювання норми та відсутність судової дискреції. Це є цілком очікуваним, зважаючи на те, що ця норма була внесена Законом України «Про внесення змін до Кримінального процесуального кодексу України щодо удосконалення порядку здійснення кримінального провадження в умовах воєнного стану» від 14 квітня 2022 року, тобто невдовзі після початку широкомасштабного вторгнення російської федерації. Очевидно, що у такому формулюванні ця норма розрахована виключно на добросовісне її використання у випадку реального виконання конституційного обов'язку щодо захисту Вітчизни, незалежності та територіальної цілісності України.

2. Підхід, де оцінюється можливість обвинуваченого брати участь у судовому провадженні.

У межах другого підходу є позиція, що «Суд вважає, що мобілізація обвинуваченого сама по собі не може бути безумовною підставою для зупинення судового розгляду, це питання має вирішуватися в кожному конкретному випадку з урахуванням характеру обов'язків при проходженні військової служби, місця несення військової служби, часу, коли відбулася мобілізація, у зв'язку з стадією судового розгляду, поведінки обвинуваченого, в тому числі його намір брати подальшу участь у судовому розгляді тощо» [18].

Цей підхід є доволі поширеним у судовій практиці, що обумовлено найперше метою дотримання розумних строків кримінального провадження.

Оцінивши участь обвинуваченого у виконанні завдань оборони України, суд зазначив: «обвинувачений ОСОБА_11, хоча і призваний для проходження військової служби, однак він має можливість брати участь у судових засіданнях та фактично бере у них участь. А тому, відсутні об'єктивні перешкоди для продовження судового провадження у цьому кримінальному провадженні, що виключає необхідності у його зупиненні. Суд також звертає увагу, що ОСОБА_11 перебуває на посаді старшого офіцера юридичної служби, в званні майора юстиції, що очевидно не передбачає його фактичне знаходження на лінії зіткнення та безпосередньої участі у бойових діях. За весь час військової служби обвинуваченого, жодне судове засідання не відбувалося за його участі, безпосередньо з польових фортифікаційних споруд, які служать вогневою позицією та простим укриттям живої сили. ОСОБА_11 завжди перебував в приміщенні суду або ж приміщенні військової частини, звідки в режимі відеоконференції, за його участі і проводилися судові засідання» [19].

У іншій ухвалі відмова у задоволенні клопотання захисту була мотивована так: «факт зупинення судового провадження стосовно ОСОБА_4, який є єдиним обвинуваченим у даному кримінальному провадженні, наразі жодним чином не впливає на його права. Отже, оскільки судом на даний час не отримано категоричних відомостей щодо неможливості ОСОБА_4 брати участь в жодному з призначених у справі судових засіданнях, враховуючи те, що кримінальне провадження здійснюється лише відносно нього одного, суд приходять до висновку, що наведені в клопотанні про зупинення судового провадження стосовно цього обвинуваченого твердження та висловлені в судовому засіданні доводи не містять обґрунтованих підстав для такого зупинення» [20].

Також для мотивування відмови наводяться такі аргументи: «Конструкція ст. 335 КПК України дозволяє дійти висновку, що зупинення судового провадження можливе за наявності об'єктивних перешкод для його продовження. Наприклад, у випадку ухилення обвинуваченого від явки до суду, суд може прийняти рішення щодо приводу обвинуваченого (ст. 140 КПК України), накладення на нього грошового стягнення (ст. 139 КПК України) або ж звернення застави у дохід держави (ст. 182 КПК України). Зупинення з підстав захворювання обвинуваченого на психічну чи іншу тяжку тривалу хворобу можливе у тих випадках, коли ця хвороба

виключає його участь у судовому провадженні. Ці висновки щодо тлумачення положень ст. 335 КПК України забезпечують дотримання належної правової процедури та з урахуванням диференціації процесуальної форми дозволяють уникнути надмірного формалізму у правозастосуванні. ...З огляду на викладене, суд дійшов висновку, що положення ст. 335 КПК України у частині зупинення судового провадження у зв'язку з мобілізацією не є імперативними. На відміну від інших підстав для зупинення судового провадження, при зупиненні у зв'язку з мобілізацією обвинуваченого необхідно враховувати реальну можливість його участі у судових засіданнях, виходячи зокрема з (1) роду військ, (2) завдань, які виконує відповідний військовий підрозділ, його дислокації, (3) посади обвинуваченого тощо» [21]. З висновком щодо неімперативності норми у тому вигляді, який вона має зараз погодитись неможливо, утім, аргументи суду є цілком очікуваними з позицій, як вказувалося вище, потреби забезпечення розумності строків судового розгляду та забезпечення ефективності участі обвинуваченого у провадженні.

Не можна сказати, що цей підхід не знаходить своєї підтримки у наукових та науково-практичних дослідженнях. Як пише О. Вознюк, не дивлячись на безумовність законодавчого закріплення такої підстави для зупинення судового провадження як мобілізація обвинуваченого, суди мають можливість дослідити об'єктивність неможливості продовження судового розгляду. Зазначене дозволить не порушити розумність строків, а також убезпечити від зловживань стороною захисту і не допустити використання воєнного стану для ухилення від кримінальної відповідальності [5, с. 42]. При цьому слід зазначити, що зупинення провадження ніяк не тотожне звільненню від кримінальної відповідальності, тому розглядати воєнний стан у такому контексті видається дещо категоричним.

А. Ткач зазначає про необхідність ретельної перевірки обставин проходження військової служби обвинуваченим і лише після цього ухвалювати рішення про наявність чи відсутність підстав для зупинення судового провадження з метою дотримання належної правової процедури [13, с. 602]. Т. Гавриленко пише, що аналіз конструкції ст. 335 КПК України, крізь призму загальних засад кримінального провадження дозволяє дійти висновку, що зупиняти судове провадження варто лише за наявності об'єктивних перешкод для його продовження. На відміну від інших підстав для зупинення судового

провадження, при зупиненні у зв'язку із мобілізацією обвинуваченого, необхідно враховувати реальну можливість його участі у судових засіданнях, зокрема виходячи з: 1) роду військ; 2) завдань, які виконує відповідний військовий підрозділ, його дислокації; 3) посади обвинуваченого; 4) можливості брати участь у судовому засіданні, зокрема у режимі відеоконференції, зосібна, і з власних технічних засобів, тощо [6].

Отже, попри формулювання ст. 335 КПК України, які не залишають сумнівів у тому, що зупинення провадження не є дискреційним повноваженням (бо інакше в законі слід було б написати «суд може зупинити»), практика складається й така, що ця імперативність заперечується і оцінюється можливість взяти участь у судовому провадженні. Тому слушною думкою у контексті висновку про формування практики зупинення судового провадження у зв'язку із призовом обвинуваченого до ЗСУ, на особливий період, є та, що цей висновок залежить від способу тлумачення. При обранні цільового способу тлумачення суду необхідно впевнитися в тому, що з'явившись до суду, обвинувачений має можливість повноцінно приймати участь в судовому розгляді, а не просто бути присутнім. В іншому випадку завдання кримінального провадження реалізовані не будуть. Не будуть реалізовані й пріоритетні, нагальні задачі воєнного часу, що нівелюватиме сам факт призиву обвинуваченого до ЗСУ у зв'язку з мобілізацією [10, с. 303].

У цьому підході застосоване розширювальне тлумачення, і є елементи динамічного підходу до тлумачення норми. Як пише О. Капліна, при здійсненні раціонального (функціонального) тлумачення норм права основним орієнтиром є саме життя, ті конкретні життєві умови, в яких норма реалізується. За допомогою раціонального способу тлумачення ніби робиться «інвентаризація» норм права. «Відставання» ж закону від потреб часу сприяє посиленню динамічних тенденцій у процесі тлумачення [22, с. 311]. Утім, виникає питання, наскільки релевантним є динамічне (еволюційне) тлумачення в умовах нової норми права, коли суспільні відносини, у який вона виникла, змінитися ще не встигли: адже воєнний стан та збройний конфлікт продовжуються.

Тому, якщо на практиці виникають полярні думки стосовно тлумачення ст. 335 КПК України, найбільш доречним способом вирішити цю проблему, забезпечивши належну правову процедуру, є зміни у законодавстві. Ряд пропозицій вже викладені, зокрема, такі:

– уточнити умови для зупинення судового провадження, додати умову «та у випадку неможливості забезпечення участі у судовому провадженні»; конкретизувати підстави для відновлення судового провадження, зокрема щодо звільнення з військової служби за призовом під час мобілізації чи на особливий період, а також усунення перешкод для участі обвинуваченого в судовому розгляді [4, с. 464];

– внести зміни до ч. 1 ст. 335 КПК України, зобов'язавши суддів з'ясовувати обставини можливості або неможливості перебування обвинувачених на засіданнях суду, що гарантує ефективний та швидкий розгляд справ [3, с. 22].

Питання тлумачення п. 20-10 Розділу XI КПК України. Законодавець, не змінивши ст. 335 КПК України, Законом № 4496-IX від 17.06.2025 доповнив Розділ XI КПК України новим пунктом: «20-10. Судове провадження стосовно обвинуваченого у вчиненні тяжкого та/або особливо тяжкого корупційного кримінального правопорушення, який призваний для проходження військової служби за призовом під час мобілізації, на особливий період або прийнятий на військову службу за контрактом, може зупинятися судом за клопотанням сторони кримінального провадження або за власною ініціативою виключно у разі встановлення судом обставин, що свідчать про неможливість участі такої особи у судовому провадженні, у тому числі у режимі дистанційного судового провадження (відеоконференції), у зв'язку із безпосередньою участю такої особи у заходах, необхідних для забезпечення оборони України».

Обставини, що свідчать про неможливість участі у судовому провадженні особи, зазначеної в абзаці першому цього пункту, встановлюються судом на підставі документів та інших відомостей, що свідчать про безпосередню участь такої особи у заходах, необхідних для забезпечення оборони України.

Судове провадження, яке раніше було зупинене на підставі статті 335 цього Кодексу, може бути відновлено судом за клопотанням сторони кримінального провадження або за власною ініціативою у разі встановлення факту, що особа, зазначена в абзаці першому цього пункту, перестала приймати безпосередню участь у заходах, необхідних для забезпечення оборони України, та може брати участь у судовому провадженні, у тому числі у режимі дистанційного судового провадження (відеоконференції)».

Отже, запроваджені нові норми щодо: кваліфікації кримінального правопорушення;

прийняття на військову службу за контрактом (а у ст. 335 КПК України йдеться про проходження військової служби за призовом під час мобілізації, на особливий період); дискреційність повноваження суду; додаткові умови зупинення (неможливість участі такої особи у судовому провадженні, у тому числі у режимі дистанційного судового провадження (відеоконференції), у зв'язку із безпосередньою участю такої особи у заходах, необхідних для забезпечення оборони України).

Така регламентація викликає багато запитань, адже з одного і того самого питання натепер є альтернативні норми, при чому альтернативність обумовлена виключно характером кримінального правопорушення, у вчиненні якого обвинувачується особа. І норми п. 20-10 Розділу XI КПК України зупинення вже є суто дискреційним, а обставини мають бути встановлені судом «на підставі документів та інших відомостей, що свідчать про безпосередню участь такої особи у заходах, необхідних для забезпечення оборони України».

З одного боку, це підкреслює імперативність ст. 335 КПК України та одночасно підкреслює важливість реальної участі особи у обороні України. Утім, з іншого боку, викликає питання стосовно диференційованої оцінки участі людини у виконанні завдань оборони України та відсічі російської агресії.

Більше того, слід звернути увагу на те, що можливість участі особи у судовому провадженні, у тому числі у режимі дистанційного судового провадження (відеоконференції), може змінюватися залежно від обстановки на лінії бойового зіткнення та інших ділянках фронту, залежно від наявності зв'язку у конкретній момент часу, що наперед спрогнозувати як мінімум дуже складно.

З урахуванням оновленого законодавства, ВАКС задовольнив клопотання про зупинення провадження, зазначивши: «у відповідь на запити суду командуванням ВЧ НОМЕР_1 направлено листи ..., згідно яких солдат військової служби за мобілізацією ОСОБА_10 направлений до місця виконання бойового завдання в район н.п. Часів Яр Донецької області. Наразі відсутня можливість забезпечити участь солдата ОСОБА_10 у судових засіданнях, у тому числі в режимі відеоконференції. Місто Часів Яр (Бахмутський район Донецька область) є населеним пунктом, в якому/поблизу якого ведуться активні бойові дії. Таким чином, обвинувачений ОСОБА_10 призваний для проходження вій-

ської служби за призовом під час мобілізації, на особливий період, здійснює проходження такої служби та направлений до місця виконання бойового завдання на територію, на якій/поблизу якої ведуться активні бойові дії. Враховуючи викладене, наявні об'єктивні обставини, які унеможливають участь обвинуваченого ОСОБА_10 в судових засіданнях, у тому числі в дистанційному режимі відеоконференції, для розгляду кримінального провадження» [23].

Що ж стосується норми про те, що «судове провадження, яке раніше було зупинене на підставі статті 335 цього Кодексу, може бути відновлено», то вона має ознаки надання закону зворотної сили, що є сумнівним. Це обумовлено не лише формулюванням з позицій юридичної техніки, а й існуванням різної судової практики за ст. 335 КПК України щодо того, чи слід оцінювати можливість обвинуваченого брати участь у судовому провадженні.

Відмітимо, що норми п. 20-10 Розділу XI КПК України вже застосовуються на практиці. Зокрема, ВАКС поновив провадження, пославшись на Закон № 4496-IX, п. 20-10 розділу XI «Перехідні положення» КПК України, новий абзац частини 2 ст. 4 Закону України «Про військовий обов'язок і військову службу», згідно з яким Збройні Сили України та інші військові формування не можуть комплектуватися особами, які обвинувачуються у вчиненні тяжкого та/або особливо тяжкого корупційного кримінального правопорушення та кримінальне провадження стосовно яких перебуває на стадії судового провадження. З огляду на тривалий строк зупинення судового провадження стосовно ОСОБА_4, суд вважав за необхідне поновити судове провадження за власною ініціативою, виходячи з того, що обвинувачений проходить службу у військовій частині, яка знаходиться в АДРЕСА_1, що свідчить про можливість участі такої особи в судовому провадженні, у тому числі у режимі дистанційного судового провадження (відеоконференції) [24]. У інших ухвалах як підстава поновлення вказувалося:

– виконання ОСОБА_4 обов'язків за штатною посадою не перешкоджають його участі в судових засіданнях [25];

– судом не встановлено достатніх підстав, які б свідчили про неможливість участі обвинуваченого у судовому провадженні [26];

– аналіз графіків взводу охорони, в якому проходить військову службу ОСОБА_7, свідчить про наявність з певною періодичністю у останнього вихідних днів та відпусток. Вочевидь

у такі дні ОСОБА_7 не приймає безпосередню участь у заходах, необхідних для забезпечення оборони України. Крім цього, як свідчить лист Командира військової частини НОМЕР_1 від 25.08.2025 за № 1044/303/1/2594, є можливою участь ОСОБА_7 у судових засіданнях у режимі дистанційного провадження з використанням власних технічних засобів [27].

Утім, ВАКС відмовив у поновленні провадження, коли було отримано відповідь від тимчасово виконуючого обов'язок командира військової частини, що капітан ОСОБА_5 виконує службові обов'язки з метою забезпечення оборони держави, що, тим самим, унеможливорює його участь у судових засіданнях, зокрема із використанням технічних засобів. У разі звільнення з військової служби чи переміщення в іншу військову частину капітана ОСОБА_5 буде повідомлено додатково. ВАКС зазначив, що наразі відсутні підстави вважати, що ОСОБА_5 перестав брати безпосередню участь у заходах, необхідних для забезпечення оборони України, та може брати участь у судовому провадженні, зокрема у режимі дистанційного судового провадження (відеоконференції), а прокурор не надав доказів, які б свідчили про можливість відновлення кримінального провадження [28].

Висновки та пропозиції. Різна практика судового тлумачення ст. 335 КПК України не враховує імперативним характер цієї норми, динамічне тлумачення якої не зумовлене зміною суспільних відносин, для яких ця норма приймалася. Адже норма спрямована на реагування судами на реальне виконання конституційного обов'язку щодо захисту Вітчизни, незалежності та територіальної цілісності України. Забезпечення належної правової процедури у випадку підозр у недобросовісному використанні механізму зупинення судового провадження потребує змін до ст. 335 КПК України. Це непрямо підтвердив і сам законодавець доповненнями пунктом 20-10 Розділу XI КПК України, що з позицій юридичної техніки видається дещо спірним, бо ст. 335 КПК України не змінилася.

При здійсненні захисту у кримінальних провадженнях та проходження служби клієнтом-обвинуваченим, слід враховувати різні підходи практики. А у разі, якщо клієнт є обвинуваченим у вчиненні тяжкого та/або особливо тяжкого корупційного кримінального правопорушення, та призваний для проходження військової служби за призовом під час мобілізації, на особливий період або прийнятий на військову службу за контрактом, – до заявлення клопо-

тання про зупинення судового провадження слід надавати докази, які свідчать про неможливість участі клієнта у судовому провадженні, у тому числі у режимі дистанційного судового провадження (відеоконференції), у зв'язку із безпосередньою участю у заходах, необхідних для забезпечення оборони України.

Список використаної літератури:

- Скільки обвинувачених у корупції мобілізувалися до ЗСУ: дані прокуратури. Прокуратура заявляє про тенденцію: корупціонери йдуть у ЗСУ, аби уникнути покарання. Справи призупиняються, строки спливають. URL: <https://tsn.ua/ukrayina/skilky-obvynuvachenykh-u-koruptsiyi-mobilizovalysia-do-zsu-dani-prokuratury-2805692.html>
- Мобілізація замість вироку: як обвинувачені у корупції судді ховаються від правосуддя в армії. URL: <https://www.pravda.com.ua/columns/2025/04/10/7506910/>
- Вакуленко Н.О. Аналіз інституту зупинення судового провадження в кримінальному судочинстві під час воєнного стану в Україні: окремі проблеми та перспективи. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. 2024. Серія право. Випуск 86: частина 5. С. 17-23. DOI <https://doi.org/10.24144/2307-3322.2024.86.5.2>
- Чалий М.Г., Воєвода А.Г. Проблемні питання правових наслідків призову обвинуваченого для проходження військової служби під час мобілізації у кримінальній справі на стадії судового провадження. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2024. №12. С. 460–464. URL: http://lsej.org.ua/12_2024/108.pdf
- Вознюк О.Л. Добросовісність використання мобілізації обвинуваченого як підстави зупинення судового провадження. Кримінальне судочинство: сучасний стан та перспективи розвитку: матеріали Міжвідом. наук.-практ. конф., м. Київ, 28 квітня 2023 року, Київ, 2023. С. 40–42. URL: https://www.navs.edu.ua/files/kafedru/kkp/2023/zbirnyk_konf_280423.pdf
- Гавриленко Т.Г. Призов під час мобілізації як підстава для зупинення судового провадження. С. 13–16. URL: <https://elar.navs.edu.ua/server/api/core/bitstreams/002071d7-7040-4db9-acf1-ae5fceb03ac4/content>
- Глотов М. Мобілізація як підстава для зупинення судового провадження. URL: <https://ap.vaks.gov.ua/articles/mobilizatsiia-iak-pidstava-dlia-zupynennia-sudovoho-provadhennia/>
- Дорошенко К., Зайцев О. Мобілізація обвинуваченого: тримання під вартою чи зупинення провадження? URL: <https://pravo.ua/mobilizatsiia-obvynuvachenoho-trymannia-pid-var-toiu-chy-zupynennia-provadhennia/>
- Іванець А. «Хотіли як краще, а вийшло як завжди». URL: <https://www.hsa.org.ua/blog/15448>
- Підгородинська А.В., Широбокова Л.О. Актуальні питання зупинення судового розгляду під час воєнного стану в Україні. *Європейські орієнтири розвитку України в умовах війни та глобальних викликів XXI: синергія наукових, освітніх та технологічних рішень*: матеріали Міжнар. наук.-практ. конф., м. Одеса, 19 травня 2023 року, Одеса, 2023. С. 301–303. URL: <https://dspace.onua.edu.ua/server/api/core/bitstreams/a24c9869-7442-42d2-a5a6-1967b103b5af/content>
- Рафальонт С.Р. Загальні положення судового розгляду кримінального провадження. Дисертація на здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 «Право» (галузь знань – 08 «Право»). Львівський національний університет імені Івана Франка, Міністерство освіти і науки України. Львів, 2024. 321 с.
- Сидорчук Ю. Що важливіше: коли мобілізований обвинувачений бере участь у судових засіданнях чи захищає державу? URL: https://jurliga.ligazakon.net/news/229652_shcho-vazhlivshe-koli-moblzovaniy-obvynuvacheny-bere-uchast-u-sudovikh-zasdanniyakh-chi-zakhishcha-derzhavu
- Ткач А.В. Судова дискреція та повноваження прокурора при вирішенні питання про зупинення провадження у зв'язку з призовом обвинуваченого на військову службу під час мобілізації. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2023. № 12. С. 600–603. DOI <https://doi.org/10.32782/2524-0374/2023-12/149>
- Суди зупинили розгляд десятків тисяч проваджень через мобілізацію обвинувачених. Про які справи йдеться та що думають правники. URL: <https://watchers.media/articles/sudy-zupynyly-rozglyad-desyatkiv-tysyach-provadhenn-cherез-mobilizatsiyu-obvynuvachenyh-pro-yaki-spravy-jdetsya-ta-shho-dumayut-pravnyky/>
- ЄДРСР. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/118627021>
- ЄДРСР. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/128962303>
- ЄДРСР. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/128719496>
- ЄДРСР. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/121718025>
- ЄДРСР. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/122496621>
- ЄДРСР. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/127874326>
- ЄДРСР. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/128918043>

22. Капліна О. В. Правозастосовне тлумачення судом норм кримінально-процесуального права : дис. ... д-ра юрид. наук. Харків, 2009. 478 с.	25. ЄДРСР. URL: https://reyestr.court.gov.ua/Review/132916201
23. ЄДРСР. URL: https://reyestr.court.gov.ua/Review/132170059	26. ЄДРСР. URL: https://reyestr.court.gov.ua/Review/129820058
24. ЄДРСР. URL: https://reyestr.court.gov.ua/Review/129247697	27. ЄДРСР. URL: https://reyestr.court.gov.ua/Review/132292501
	28. ЄДРСР. URL: https://reyestr.court.gov.ua/Review/131733127

Hloviuk I. V. Suspension of court proceedings due to military service under conscription during mobilisation: judicial interpretation

The article is devoted to the consideration of problematic issues of interpretation and application of the provisions of the Criminal Procedure Code of Ukraine regarding the suspension of court proceedings in the case of military service.

It highlights the existence of different approaches in judicial practice regarding: 1) the imperative or dispositive nature of the decision to suspend court proceedings; 2) the correctness of establishing the grounds for suspension; 3) the assessment of additional factors for making/not making a decision to suspend court proceedings. The article highlights the approach where the grounds under Article 335 of the CPC of Ukraine are considered mandatory without assessing the defendant's ability to participate in the hearing, and the approach where the defendant's ability to participate in the court proceedings is assessed. These approaches are illustrated by judicial practice.

The legal technique of the provisions and interpretation of paragraph 20-10 of Section XI of the CPC of Ukraine is considered. It is emphasised that this paragraph introduced new rules regarding: the classification of criminal offences; enlistment in military service under contract; the discretionary powers of the court; additional conditions for suspension (the inability of such a person to participate in court proceedings, including remote court proceedings (video conferencing), due to the direct participation of such a person in measures necessary to ensure the defence of Ukraine).

It was concluded that the different practices of judicial interpretation of Article 335 of the CPC of Ukraine do not take into account the imperative nature of this provision, the dynamic interpretation of which is not determined by changes in social relations for which this provision was adopted. After all, the norm is aimed at ensuring that courts respond to the actual fulfilment of the constitutional duty to protect the Fatherland, independence and territorial integrity of Ukraine. Ensuring due process in cases of suspected abuse of the mechanism for suspending court proceedings requires amendments to Article 335 of the CPC of Ukraine. This was indirectly confirmed by the legislator itself with the addition of paragraph 20-10 to Section XI of the CPC of Ukraine, which, from a legal technical point of view, seems somewhat controversial given that Article 335 of the CPC of Ukraine has not changed.

Key words: *court proceedings, suspension of court proceedings, court, interpretation of criminal procedural law, martial law, judicial practice, videoconferencing, public prosecution, defence.*

Дата першого надходження статті до видання: 22.01.2026

Дата прийняття статті до друку після рецензування: 23.02.2026

Дата публікації (оприлюднення) статті: 08.04.2026